

PRILOZI 29, *Institut za istoriju u Sarajevu, Sarajevo 2000, 478 str.*

Institut za proučavanje radničkog pokreta osnovan je u Sarajevu 1959. godine s ciljem proučavanja ponajprije povijesti radničkog (socijalističkog i komunističkog) pokreta i NOB-a u Bosni i Hercegovini, no njegovi su se djelatnici ujedno bavili i drugim temama novije povijesti. Godine 1973. preimenovan je u Institut za istoriju, proširujući područje djelovanja na istraživanje tema iz srednjeg vijeka, osmanskog, austrougarskog, međuratnog i socijalističkog razdoblja. Institut je 1965. godine počeo izdavati časopis *Prilozi za istoriju radničkog pokreta* (od 1973. pod imenom *Prilozi*) i do 2004. izišlo je 33 broja. Osim toga, do danas je organizirao brojne znanstvene skupove, a njegovi su djelatnici objavili preko 1600 bibliografskih jedinica (monografije, zbirke izvorne građe, rasprave, članci, osvrti i prikazi).

U organizaciji Instituta za istoriju i Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu održan je 4. i 5. veljače 1999. u Sarajevu međunarodni znanstveni skup «Historiografija o Bosni i Hercegovini (1982.-1999.)» s ciljem valorizacije historiografske produkcije tijekom posljednja dva desetljeća. U biti, radi se o nastavku «Savjetovanja o historiografiji Bosne i Hercegovine (1945.-1982.)» koji su održani u Sarajevu 11. i 12. veljače 1982. (vidi: ANUBIH, Posebna izdanja, knjiga LXV, Sarajevo 1983).

Referati, pročitani na skupu, objavljeni su u 29. broju *Priloga*, ujedno posvećenom akademiku dr. Enveru Redžiću, dugogodišnjem direktoru i osnivaču Instituta za istoriju, povodom njegova 85. rođendana i 40. godišnjice postojanja i rada Instituta.

Ovaj broj *Priloga* koji obuhvaća čak 478 stranica započinje uvodnom riječju redakcije i dvama posebno napisanim člancima o dr. Enveru Redžiću. Tomislav Išek (*Društveno znanstveni portrait akademika Envera Redžića (u povodu 85 godina života)*, str. 13-23) prikazao je Redžićev život i znanstveni opus, a Budimir Miličić (*Bibliografija radova akademika Envera Redžića za period 1991.-2000. godine*, str. 25-29) sastavio bibliografiju njegovih novijih radova. Zatim slijede riječi s otvorenja skupa (str. 31-33), pozdravni telegrami koje je Institut zaprimio povodom skupa i obljetnice (str. 35-38), te kraći osvrt direktora Instituta Ibrahima Karabegovića na njegovo dosadašnje djelovanje (*U povodu četrdesetogodišnjice postojanja i rada Instituta za istoriju (kratak osvrt)*, str. 39-44).

U nastavku je nakon kraćeg uvoda iz pera Ibrahima Karabegovića objavljen 21 referat koji je pročitao na skupu i svaki od njih ima sažetak na engleskom jeziku.

Među najdragocjenije priloge slobodno možemo uvrstiti radove Esada Kurtovića o historiografiji srednjeg vijeka (*Historiografska literatura o srednjovjekovnoj Bosni objavljena u zemlji i inostranstvu (1980.-1998)*, str. 49-88), Enesa Pelidije o osmanskom razdoblju (*Osnovni rezultati bosanskohercegovačke historiografije osmanskog perioda (od 1943. do kraja XVIII stoljeća, u posljednje dvije decenije XX stoljeća*, str. 89-109), Ahmeda Aličića o problematici 19. stoljeća (*Historiografska literatura koja se odnosi na historiju Bosne i Hercegovine u 19. stoljeću*, str. 111-116), Zijada Šehića o austrougarskom razdoblju (*Historiografska literatura o Bosni i Hercegovini u austrougarskoj epohi (1878.-1918.) objavljena u zemlji i inozemstvu posljednje dvije decenije (1980.-1998.)*, str. 117-139), Tomislava Išeka o razdoblju između dva svjetska rata (*O nekim aspektima pristupa i tumačenja historiografske literature o BiH u periodu 1980.-1998. (period 1918.-1941.)*, str. 163-182), Rasima Hurema i Seke Brkljače o Drugom svjetskom ratu (*Historiografska literatura o Bosni i Hercegovini u Drugom svjetskom ratu objavljena nakon 1980. godine*

u zemlji i inostranstvu, str. 141-161), te Senije Milišić (*Historiografska literatura o Bosni i Hercegovini, objavljena u zemlji i inostranstvu, a koja se odnosi na socijalistički period (1945.-1992.)*, str. 183-206) i Budimira Miličića (*Istoriografska istraženost izvorne baze i proučenost sela u Bosni i Hercegovini 1945.-1956. godine*, str. 207-321) o socijalističkom razdoblju. Nažalost, u tim preglednim radovima autori se zbog obilnosti obrađene literature nisu mogli posvetiti njezinoj iscrpnijoj valorizaciji.

Enver Redžić (*Istoriografija o «muslimanskoj naciji»*, str. 233-244) svojim je prilogom izašao izvan zadanoga kronološkog okvira. Naime, on je prikazao utjecaj socijalističkih vlasti na suvremene procese projektom «Stav Muslimana BiH u pogledu nacionalnog opredjeljivanja (1967.-1979.)».

Isti je slučaj s Muhamedom Nezirovićem («*Historija bosanskih Jevreja*» Moše (Rafaela) Atijasa - *Zeki Efendije*, str. 245-260), koji je prikazao nastanak nedovršene povijesti bosanskih Židova sarajevskog Židova Moše (Rafaela) Atijasa objavljene 1901. godine u pet nastavaka u časopisu «La Alborada» na židovsko-španjolskom jeziku hebrejskim pismom, te priložio njihove prijevode.

Korisni su i prikazi historiografije o Bosni i Hercegovini, ponajprije vezani za posljednji tragični rat, s engleskog govornog područja autora: Robert J. Donia (*Prolazna slava. Djela o Bosni i Hercegovini na engleskom jeziku 1990.-1999.*, str. 261-274), te manje poznate produkcije povjesničara u Češkoj: Ladislav Hladký (*Češka historiografija o Bosni i Hercegovini (1980.-1998.)*, str. 275-280) i Mađarskoj: Kristian Pósa (*Historiografija o Bosni i Hercegovini u Mađarskoj (1980.-1998.)*, str. 281-300), koji pokazuju da i u tim zemljama djeluju povjesničari čiji se radovi o povijesti BiH ne bi trebali zanemarivati.

Vera Kržišnik-Bukić (*Institut za istoriju u Banjoj Luci i historiografija Bosne i Hercegovine 1980.-1999.*, str. 301-320) osvrnula se na djelovanje Instituta za istoriju u Banjoj Luci povodom 20. obljetnice njegova osnutka. Prvih deset godina okarakterizirala je kao doba rasta i razvijenoga znanstvenog djelovanja, a posljednjih deset kao stagnaciju kad je on sveden samo na jednu osobu i formalno postojanje.

Azem Kožar (*Historijski izvori i historiografija Bosne i Hercegovine*, str. 321-327) upozorio je na vrijednost, ali i alarmantno stanje arhivske građe u Bosni i Hercegovini uzrokovano posljednjim ratom i poratnom nebrigom.

Pristup srpske historiografije bosanskoj povijesti privukao je pozornost nekoliko autora. Dok je Maja Miljković (*Beogradski historiografski krugovi i problem racionalnog sagledavanja fenomena nacionalnog interesa na kraju 20. veka*, str. 329-343) ukazala uglavnom na pozitivne doprinose srpskih povjesničara, Safet Bandžović (*Bošnjaci u post-jugoslavenskoj srpskoj historiografiji*, str. 345-366) i Muhidin Palesić (*Manipulacije srpske historiografije o Bosni i Hercegovini. San o afirmaciji bosanskohercegovačke historiografije*, str. 367-404) opširno su pokazali njihov velik udio u raspirivanju mržnje prema Bosni i Muslimanima (Bošnjacima) prije i tijekom posljednjeg rata.

Nisu izostala ni teorijska razmišljanja o povijesti. Tako je Vesna Mušeta-Aščerić (*Pojam istinitosti kroz historiju - historijska istina kao pitanje moralne istine*, str. 405-418) brojnim primjerima iz historiografije dokazala da je istina relativan pojam koji prije svega ovisi o vremenu i pristranosti povjesničara. Posljedica je toga i nemogućnost objektivnog sagledavanja povijesti Bosne i Hercegovine. Dubravko Lovrenović pokazao je pak koliko je prava znanstvena historiografija u beznadnom položaju s obzirom na aktualnu društvenopolitičku situaciju (*O nemoći historiografije*, str. 419-424).

Nakon referata pročitanih na skupu, slijedi poseban odjeljak naslovljen «Diskusija», no tu, nažalost, nije riječ o raspravi sudionika nego o prilogima gostiju o različitim problemima prošlosti Bosne i Hercegovine.

Tako se Ante Škegro («*Historija Bosne (i Hercegovine) koja to nije*», str. 427-434), neumorni kritičar novije bošnjačke pseudohistoriografije, osvrnuo na publikaciju «Bosna i Hercegovina od najstarijeg vremena do kraja Drugog svjetskog rata» (I. izdanje, Sarajevo 1994. – II. izdanje, Sarajevo 1998), nastojao dokazati da se radi o djelu koje ne zaslužuje svoje ime jer je napisano u svrhu promidžbene politike ratnih vlasti.

Lidija Fekeža (*Osvrt na arheološku historiografiju srednjeg vijeka 1983. - 1999. godine*, str. 435-442) dopunila je prilog E. Kurtovića dodatnom literaturom o arheološkoj problematici, prikazujući ujedno stanje u navedenom razdoblju. Najplodnije je bilo razdoblje do 1992. godine s nekoliko nezaobilaznih monografija i sinteza, da bi zatim tijekom rata do 1997. godine aktivnost arheologa bila potpuno onemogućena. Ni posljednje razdoblje nije donijelo ništa novo jer u cijeloj zemlji danas djeluje samo osam arheologa, za razliku od trideset i četiri koliko ih je bilo prije rata.

Pejo Ćošković (*Prilog za diskusiju*, str. 443-447) skrenuo je pozornost na problem terminologije pri proučavanju fenomena Crkve bosanske, upozoravajući da pripadnike te crkve nije ispravno zvati bogumili, patareni i manihejci, nego krstjani – nazivom koji su oni sami za sebe upotrebljavali.

Sonja Dujmović («*Molimo tišinu*» - *Prilog kritici istoriografije međuratnog perioda 1918.-1941.*, str. 449-453) na temelju je primjera iz socijalističkog razdoblja ukazala na uvijek aktualnu pristranost povjesničara i njihovu opterećenost ideologijom.

Izet Rizvanbegović (*Obnavljanje Muzejsko-konzervatorskog društva i njegova aktivnost u razvoju mreže muzeja BiH*, str. 455-467) dao je iscrpan prikaz djelatnosti Muzejsko-konzervatorskog društva BiH povodom 40. obljetnice njegova osnutka.

Mustafa Memić (*Prilog za diskusiju*, str. 469-471) upozorio je na, po njegovu mišljenju, nepravedno izostavljanje osvrta na povijest Bošnjaka u Sandžaku.

Said Hadžiahmetović (*Apel upućen historičarima*, str. 473) zbog brojnih je suvremenih zlouporaba dao inicijativu za izradu povijesnog rječnika.

Časopis završava tekstom Ibrahima Karabegovića (*In memoriam. Prof. dr. Boris Nilević (1947.-1999.)*, str. 475-478) posvećen iznenada preminulom ravnatelju Instituta za istoriju u Sarajevu, medievistu, prizatom stručnjaku za povijest Pravoslavne crkve u Bosni i Hercegovini, predavaču na Filozofskim fakultetima u Sarajevu i Tuzli.

Kao što se može vidjeti, sudionici skupa u Sarajevu uspjeli su svojim referatima pokriti veći dio u naslovu predviđene problematike. Nažalost, izostao je kritički sud o pristupu bosanskoj povijesti u susjednoj Hrvatskoj, no još je veći nedostatak što se sudionici skupa (s iznimkom priloga A. Škegre i A. Aličića, kao i nekih manjih komentara E. Kurtovića) nisu detaljnije osvrnuli na više nego alarmantno stanje u novijoj bošnjačkoj historiografiji, vidno obilježenoj niskom profesionalnom razinom i mitomanijom, posebno kad je riječ o proučavanju bosanskog srednjovjekovlja. No pored toga, ovaj broj *Priloga* nudi obilje dragocjenih informacija koje ga čine nezaobilaznim priručnikom za svakoga tko se ozbiljnije namjerava baviti bilo kojim aspektom povijesti Bosne i Hercegovine.

Dejan Zadro

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI 37

U SPOMEN IGORU KARAMANU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

FF press

ZAGREB 2005.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 37

Izdavač

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača

Miljenko Jurković

Glavni urednik

Borislav Grgin

Uredništvo

Ivo Goldstein
Boris Olujić
Mario Strecha
Božena Vranješ-Šoljan

Tajnik uredništva

Hrvoje Gračanin

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Naslovna stranica

Iva Mandić

Računalni slog

Boris Bui

Lektura i korektura

Ivan Botica

Tisak

Tiskara Rotim i Market, Lukavec

Tiskanje dovršeno u listopadu 2005. godine

Naklada

400 primjeraka